

A tömőfű nyérése, és jövedelméről.

Dr. Baur Ferencz „Monatschrift für Forst- und Jagdwesen“ czimű folyóiratának mult évi szeptember-októberi füzetében e czim alatt egy bádeni igen érdekes közlemény jelent meg, melyet nagy fontosságánál fogva szaktársainkkal egész terjedelmében közölni kedves kötelességünknek tartjuk.

„A tömőfű (Seegrass, Waldhaar, Cares brizoides) a Rajnavölgy erdőségeiben, különösen Kehl, Offenburg, Emmendingen és Freiburg vidékén jelentékeny mérvben el van terjedve. Régebben ezen fűfajt kevés tekintetre méltatták, s csak mint alom birt némi alárendelt értékkel. Nehány évtized óta azonban a tömőfüvet mint a lószőr pótszerét matráczok, kanapék és székek kitömésére legjobb sikerrel alkalmazzák, minek következtében az igen elterjedt és nagyon keresett kereskedelmi cikké vált.

E pótszer alkalmazása a diszbutorok általános elterjedése, és a lószőrök ezzel összefüggő megdrágulása folytán évről-évre nyert jelentőségében, úgy hogy ma annak ára oly magasra emelkedett, hogy jövedelme egyes erdőknél a főszerepet játsza, a fatermés értékét sokkal felülhaladván.

Feltűnő, hogy ezen, egyes vidékekre nézve felette fontos erdőtermény az erdészeti irodalomban még nagyon kevésbé ismeretes, annyira, hogy az erdőhasználatról megjelent legjobb és legújabb művek sem méltatják azt említésre.

Reméljük tehát, hogy alábbi közlemény általános érdekekkel birand, annyival is inkább, mivel valószínű, hogy ezen nyereséges mellékhasználat némely erdőgazdaságnál elegendő méltánylatba még nem részesült.

A bádeni nagyhercezség rajnavölgyi erdőségeiben a tömőfű nyérése az 1872-ik évben hiteles adatok nyomán mintegy

5000 hektárra terjedett ki, és kereken 60.000 frt tiszta jövedelmet szolgáltatott, vagyis hektáronként 12 frtot. *)

Ebből esik a jelentékenyebb erdőkerületekre :

	A használat területe hect.	Tiszta jövedelem frtban
Breisach	221	2.563
Freiburg (városi pagony)	814	13.853
Freiburg (nagyhercz. pagony)	122	4.651
Emmendingen	375	9.818
Kenzingen	95	2.284
Offenburg	877	5.513
Kork	665	3.455
Rheinbischofsheim	187	8.303
Összesen .	3.356	50.440

Állagjövedelem hektáronkonként 15 frt. **)

A használat többi része Wendlingen, Ichenheim és Renchen erdőkerületek közt oszlik meg, és csekélyebb jelentőségű.

Fennebbi kimutatásba mindazon területek be vannak foglalva, melyek a használatnak megnyitottak, s ezek közt idősebb állabok is, igen csekély fűmennyiséggel. Sokkal kedvezőbbnek tűnik fel a jövedelem, ha csak oly erdők vétetnek számításba, melyekben a tömőfű nagyon el van terjedve. Így például Rheinbischofsheim 144 hektárnyi községi erdeje a múlt évben egymaga 6571 forintnyi jövedelmet adott, azaz, hektáronként 45 frt 45 krt, és a mi több, a riegeli községi erdőben egy 5,4 hektárnyi vágás 524 frtot, vagyis hektáronként 97 frtot.

Továbbá rendkívül nagy jövedelmet adott e mellékhasználat a következő községekben :

Buchheimban 31 hektár 2007 frtot, Hochdorfon 75 hektár 1736 frtot, Hugstettenben 15 hektár 908 frtot, Nimburgban 100 hektár 3105 frtot, Börstettenben 50 hektár 1471 frtot.

*) A mi kataszteri holdanként tesz osztrák pénzben 5 frt 91 krt.

**) Egyenlő 7 frt 40 kr osztr. ért. kat. holdanként.

Neumühlben 80 hektár 748 frtot, végre a nagyhercezségi uradalmi kincstárnak egy az emmerdingi erdőkerülethez tartozó erdejében 136 hektár 3557 frtot.

Tartamosan legnagyobb jövedelmet hozott ez ideig Freiburg város, Mooswald nevű, 814 hektárnyi középerdejéből (Mittelwald), hol a tömőfű kihasználása legrégibb időtől fogva és legokszzerűbben üzetik. Ez itt az 1835-ik évben kezdetett meg 433 frtnyi bevétellel, mely időtől fogva a jövedelem csekély megszakításokkal mostanig folytonos emelkedésben van, úgy hogy mult évben már 13.353 frtra rugott. A tömőfű összes tiszta jövedelme ezen egész idő alatt nem kevesebbet, mint 83.665 forintot tesz.

Oly jövedelmek ezek, melyeket egyetlen más erdei mellékhasznóvétel sem képes felmutatni. Egyes erdőkben a legjobb rétek jövedelmével vetélkednek azok, s néha a fatermés értékét háromszorosan felülmulják.

A mi a tömőfű előjövételét, nyerésének módját és használat visszahatását a fatermelésre illeti, erről az eddig gyűjtött tapasztalatok után következőket említhetni meg.

A tömőfű leggyakoribb a Rajna völgynek kőríz, éger, nyár és más lágyfák által képezett közép- és sarjerdeiben. Alárendelt mérvben a Schwarzwaldnak csekélyebb emelkedésű szálerdeiben is előfordul, u. m.: a hagenschieszi uradalmi erdőségekben Pforzheimnál, hol a mult évben 300 frtnyi bevételt adott. Azonban hegységi erdőkben a tömőfű jósága csekélyebb.

Nedves, televényes, fővényes, homag- és homokos agyagtalajt kedvel kövecses alappal. Száraz és kötött talajt ép úgy, mint nagyon elmoesárosodott helyeket kerül. Rendesen fészkenként található, és a kissé mélyebben fekvő helyeket foglalja el, melyek ép úgy beárnyékoltságuk fokára, valamint a talaj minőségére nézve annak kiválóan megfelelnek. Ilyen helyt aztán többnyire tömegesen lép fel.

A tömőfű jó tenyészéséhez mérsékelt klíma, nedves és meleg tavaszi időjárás szükséges. Ez lényeges hatást gyakorol az évi termésre. Késői fagyok és sanyaru szelek igen károsak, a hosszönvést akadályozzák s így a minőség- és mennyiséget csorbitják; mivel a jóságnak mérvét főképp a czikk finomsága- és hosszúsága képezi.

A beárnyékoltságnak mérsékeltnek kell lenni, és e részben az 1—10 éves vágások legkedvezőbbek. Az állabkor emelkedésével a termés apad, és erősebb zárat mellett majd egészen eltűnik a tömőfű. Rendesen június hónap végéig ki van növe, s ezzel gazdasági érettségét elérte. Ez idő körül kezdődik gyűjtése, és időjárás szerint, s a rendelkezésre álló munkaerőhöz képest októberig folytattatik.

Az eddigi gyakorlat szerint a termés lábán adatik el, s nyérése a vevőre hagyatik.

A tömőfüvet asszonyok tépik ki a földből, mely eljárás mind az erdővédelem, mind a vevő érdekének megfelel, mivel vágó eszközök alkalmazása mellett a fiatal fanövények többet szenvednének, s mivel a kitépés mellett több és szebb az áru. Ezenkívül tapasztalták, hogy a tépés a tartamos üzemet inkább emeli, mint csorbitja, minthogy különben ugyanazon viszonyok közt a tépett vágások a következő évben sokkal több tömőfüvet szolgáltatnak, mint teljesen kimélt helyek. Ugy látszik ebből, hogy a gyökerek elszakatása a sarjadzási képességet előmozdítja.

Kitépés után a tömőfüvet a munkások a vágásból nyálábokban kihordják, és napos helyeken, u. m. : utakon és erdőszéleken kitergetik, hogy teljesen kiszáradjon, mire jó időben mintegy 2 nap szükséges. Azután szekereken a vevő helyiségeibe szállítják; ott megtisztítják és egyszerű gépekkel vastag kötelekbe fonják, mely alakban a kereskedelemnek átadják. Ha a tépés alatt esős idő áll be, akkor a munka megszűnik,

s a már utakba stb. kiterengetett tömőfü megint raktárakba hordatik össze, mert nedvességtől megsárgul és törékeny lesz, s így értékéből jelentékenyen veszít az áru.

Hogy mekkora a hozam a téregységen, azt pontosan meghatározni, az előjövétel és sűrűség egyenetlensége miatt nem lehet. Azért a nyers állapotban való eladás előtt szükséges a még álló tömőfü mennyiségét súly szerint megbecsülni.

Általában felvesznek rendes sűrűség mellett egy hektáron mintegy 500 kilogrammot; a termés azonban nagyon kedvező körülmények közt 1000—1300 kilogrammra is hághat, 150 kilogramm száraz tömőfü mintegy 125 kilogrammnyi megfont árut ad, ugy a mint az a kereskedelemnek átadatik.

100 kilogramm kész áru jelenleg 6—12 frton kél el.

100 kilogrammnak készitési költségei következők :

felgyűjtés és behordás	1 frt 48 kr,*)
megfonás	— „ 40 „
egyéb apró költségek	— „ 12 „

Összesen . . . . . 2 frt 40 kr,

A badeni nagyhercegségben összesen évenként átlag 2,500.000 kilogramm tömőfü termeltetik, mintegy 200.000 frt nyers jövedelemmel, ebből az elkészitési költségek mintegy 50—60.000 frtot tesznek, mely nagyobbbrészt a szegény nép kezébe foly.

Ezen számok elég hatalmasan hirdetik ezen terménynek nagy fontosságát az illető vidékeken, mind erdészeti, mind nemzetgazdasági tekintetben.

A tömőfü-üzlettel jelenleg főképen következő kereskedői cégek foglalkoznak :

Brohmann, Freiburgban; Steiert, Bötzingenben; G. Wagner, Emmendingenben; Meuner, Lahrban; G. Hausz, Hausz-

*) Délnémet pénzben, osztrák pénzben kerülne 100 kilogramm teljes elkészitése 2 frt 20 krba, 100 font elkészitése pedig 1 frt 28 krba.

gereuthban; K. Zimmer, Neufreistettben; Neubrand, Freiburgban; Trub, Neuershausenben; J. Schneebelt, Schutterwaldban; Braadstetter, Nenchenben; J. Hanser, Neufreistettben; G. Balthauser, Neufreistettben és Gebr. Wensling, Rheinbischofsheimban.

Vége ezen erdei mellékhasználatnak befolyásáról a fanelésre megjegyzendő, hogy a freiburgi, emmendingeni és rheinbischofswaldi majd 40 évi tapasztalatok szerint a tömőfű kihasználása által a fanövekvésben semmi visszaesés nem mutatkozott. Ennek valószínűleg az az oka, hogy a tömőfű csak foltonként és többnyire erőteljes talajon fordul elő, és a használat az erdő záródása után, tehát közép erdő-üzemnél, 25 éves forda mellett mintegy 10 évig teljesen szünetel.

Legnagyobb hátránya e használatnak az, hogy a fiatal fanövények a gondatlan tépés alkalmával megsértetnek; miért ezen munka felett szoros erdőrendőri felügyeletet kell gyakorolni. Hiányos erdőfelujulásnál ajánlatos a legfiatalabb, 1—3 éves vágásokat a használatnak meg nem nyitni; azon vágások pedig, melyeket a közelebbi tavaszon ültettek be, mindenesetre kizárandók a használatból. Ép ugy szokásos és ajánlatos azon állabokat, melyekben tömőfű nyeretik, minden más mellékhasználattól, de különösen az alomszedéstől megkímélni.

Ezen elővigyázati rendszabályok pontos megtartása mellett az eddigi tapasztalatok szerint a tömőfű használatot az erdőgazdaság hátránya nélkül tartamosan lehet üzni.

A tömőfűnek mesterséges tenyésztése eddig nem lön megkísértve; mindazáltal valószínű, hogy ez nagy nehézségekbe nem ütköznék, mivel a növény gyakran terem magot, és a neki megfelelő termőhelyen sok viszontagságot képes kiállani.

W . . . . .“

Nem hisszük, hogy a *Carex brizoides* folyómenti erdeinkben és ligeteinkben hiányoznék; de még kevésbé azt, hogy e hasz-

nos növényt, az általa igényelt termőhelyi viszonyoknak tekintetbevételével megtelepíteni ne lehetne.

Hogy pedig e termés nagy nemzetgazdasági és pénzügyi fontossága a kutatást és termelésének megkísértését nagy mértékben megérdemelné, a felől a fentebb közölt cikk kétséget nem hagy fenn. Első teendők volna tehát szaktársaink közreműködésével megállapítani azt, hogy vajjon e növény a kihasználást megérdemlő mennyiségben folyó melléki erdeink- és berkeinkben előfordul-e vagy nem? Azután pedig magja elvetésével kedvező helyeken kísérletet kellene tenni. A siker alig maradhatna ki. F.

Kiállítási közlemény.

Örvendetes jelenségül tekinthető az erdőszet terén, hogy a lefolyt bécsi nemzetközi kiállításon majdnem minden ország, mely ott általában megjelent, egyszersmind az erdőgazdaság körébe vágó erdei terményeivel is kisebb-nagyobb mértékig föllépett.

Kifolyása ez egyrészt azon nagymű s elismert befolyásnak, melyet az erdők, a nemzetek e területi törzsvagyona számokban ki nem fejezhető értékökkel, részint közvetlenül, részint közvetve az országok vagy egyes vidékek anyagi jólétének előmozdítására az ipar s kereskedelem emelése által gyakorolnak, másrészt pedig azon fontosságnak, melylyel az erdők a klímára, a vizek szabályozására és a levegő nagyobb ozontartalmánál fogva az erdőkben és azok környékén a vidékbeli lakosság egészségi állapotára irnak.

Az erdők e fontosságának felismerése ép úgy, mint a